



T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

14126
GK-76

Sayı : 64272063-610 - 1904

27.12.2013

Konu :Yazılı Soru Önergesi (7-14126)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

- İlgi:** a) TBMM Başkanlığının 24.12.2012 tarih ve KAN.KAR.BŞK.A.01.0.KKB.0.10.00.00-07(7/14126)-162574 sayılı yazısı.
b) Başbakanlığın 04.01.2013 tarih ve 31853594-610-2-2793-78 sayılı yazısı.

Muğla Milletvekili Sayın Nurettin DEMİR'in Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği, Sayın Başbakanımızın da kendileri adına tarafımca cevaplandırılmasını tensip ettikleri, 7/14126 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği aşağıda cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Taner YILDIZ
Bakan

EKLER :

Önerge Cevabı (3 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği : Bilgi :
TBMM Başkanlığı Başkanlık

MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN NURETTİN DEMİR'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14126)

Sorular 1, 2:

2007'den bu güne kadar resmi makamlarda defalarca gündeme gelen İzmir Gaziemir'deki "nükleer çöplük" konusunun devletin hiç bir organı tarafından gerekli ilgiyi görmediği binlerce ton yasadaşı radyoaktif ya da çevreye zararlı atığın yıllardır şehrin göbeğinde öylece kala kaldığı aşikardır.

3 Aralık 2012 ve 4 Aralık 2012 tarihlerinde kamuoyuna ve basına da yansıyan haberlere göre İzmir'de terkedilmiş bir külçe kurşun fabrikasının bahçesinde radyoaktif maddeler bulunması Türkiye'de büyük bir radyasyon tehlikesi olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Yerleşim yerinin ortasına gömülen radyoaktif atıkların insan sağlığına son derece zararlı olan "europium 457" maddesi içerdiği belirtilmektedir. Bu madde genetik yapının bozulmasına, organ hasarlarına, sakat doğumlara neden olabilmekte ve kanseri tetiklemektedir. Henüz nükleer santralle tanışmamış bir ülke olan Türkiye'de bu tip nükleer tehditlerin oluşması gelecekte yaşanabileceklere dair ipucu niteliğindedir,

Bu bağlamda,

- İzmir'de radyoaktif madde olduğu 2007 yılından beri TAEK tarafından bilinmesine ve ilgili kurumların yazışmalarında da bunun ne kadar büyük bir tehlike olduğu anlaşılmamasına rağmen halk neden uyarılmamış ve gerekli önlemler neden alınmamıştır?
- Nükleer maddelerin Türkiye'ye girmemesini sağlamakla sorumlu kurum olan Türkiye Atom Enerjisi Kurumu-TAEK'in 5 yıldır İzmir'de bulunan radyoaktif maddelerin nasıl bertaraf edileceği konusunda uzun yazışmalar dışında bir şey yapmamış olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? TAEK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2007 yılından beri maddenin varlığını ve zararlı olduğunu kabul ettiği halde neden sorumluluk alarak harekete geçmemiştir?

Cevaplar 1, 2:

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından radyoaktivite bulaşmış cüruf atıkları ile ilgili olarak yapılan işlem ve incelemelerin ayrıntıları, TAEK'in resmi internet adresinde (www.taek.gov.tr) kamuoyunun bilgisine sunulmuş olan Basın Açıklamasında (No: 04/2012) yer almaktadır.

Sorular 3, 5:

- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu ilk ölçümü 2007'de yapmıştır. Aradan geçen 5 yılda başka bir ölçüm yapılmış mıdır? Yapılmamış ise neden yapılmamıştır? Radyasyon yayılımı olan bölgelerde ölçümlerin yapılma aralığı nedir? İlk ölçüm sonucunda bölge ve ülke halkına bilgi verilmiş midir? 2007'de tespit edilen değerler nelerdir? Dünya standartlarına göre bu değerler ne seviyededir?

- Adı geçen fabrikanın atıklarıyla beraber olduğu gibi bırakılıp gidilmesinin ve ilgilenilmemesinin sorumluları kimlerdir? Toprak, yeraltı suları ve havanın uzun yıllar boyunca kirlenmesini engelleyecek önlemlerin alınması neden işletmecilere yasal ve fiili olarak dayatılmamıştır?

Cevaplar 3, 5:

TAEK tarafından yapılan inceleme ve ölçümler sonucunda, saha dışında ve çevrede yaşayan halk için radyolojik açıdan bir tehlike olmadığı tespit edilmiştir. Adı geçen fabrika sahasının girişine çevresel radyasyon izleme sisteminin parçası olarak bir radyasyon ölçüm istasyonu kurulmuş olup ölçüm sonuçları TAEK tarafından düzenli olarak izlenmektedir. İzleme sonuçları, TAEK internet sitesinden kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Ölçüm sonuçları, 4'ü İzmir'de olmak üzere Türkiye sathında konuşlu 148 istasyonda ölçülen radyasyon değerleri ile karşılaştırıldığında, sonuçların hem Türkiye hem de İzmir ortalamalarının altında olduğu

**MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN NURETTİN DEMİR'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14126)**

görülmektedir. Ayrıca, bölgeden alınan çevre numunelerinde de söz konusu cüruftan kaynaklanan bir radyoaktivite tespit edilmemiştir. Radyoaktivitenin tesis dışındaki toprak, su ve hava ortamlarına yayıldığına yönelik herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Soru 4:

Nükleer santral olmayan ülkemize bu atıkların Türkiye'ye girmiş olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunlar hangi yolla Türkiye'ye giriş yapmıştır? Hangi bakanlık ve devletin hangi kurumu böyle bir şeyin olmasını engellememiştir?

Cevap 4:

Tesiste radyoaktif kirlenmeye neden olan Europium, bir nükleer madde değildir ve nükleer yakıt olarak kullanılması söz konusu değildir. Nükleer santrallerde yakıt olarak kullanılabilen nükleer maddeler uranyum, toryum ve plütonyum'dur. Bu maddelerin dışında kontrol çubuğu, soğutucu ve yansıtıcı olarak değişik maddeler kullanılabilir. Bu kapsamda, Europium elementinin geçmişte nükleer tahrikli denizaltılar gibi bazı özel tasarımlarda kontrol çubuğu malzemesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. Europium nükleer madde olmadığından nükleer maddelere ilişkin kontrol prosedürlerine tabi değildir.

Söz konusu cüruflarda tespit edilen Eu-152 izotopu doğada bulunan Eu-151 izotopunun özel nötron ışınlamasına tabi tutulması sonucu üretilebilmektedir. Nükleer yakıt içerisinde yer alması teknik olarak mümkün olmadığından kullanılmış nükleer yakıt olarak girmiş olması da olası değildir.

Söz konusu firmanın hurda akülerden kurşun külçe ürettiği ve mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın verdiği Geri Kazanım Tesisi Lisansı ile faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Kirlenmenin kaynağı olan Europium'un tesise nasıl geldiğini tespit etmeye yönelik olarak 6 Aralık 2012 tarih ve 4/2012 no lu Basın Açıklamasında da yer aldığı üzere firmaya hurda malzeme sağlayan değişik illerdeki pek çok firmanın tesislerinde kontrol ve inceleme yapılmıştır. Eu-152 bulaşmış metal malzemeden kaynaklanan söz konusu kirlenmenin, dünyada ve ülkemizde hurda malzemeler içerisinde kasıtsız olarak bulunabilecek radyoaktif maddeler için mevzuatın ve bu kapsamda sınır kontrolleri ile ilgili düzenleme çalışmalarının başladığı yıllardan önce bahse konu tesise ulaştığı düşünülmektedir.

Sorular 6, 7, 8, 9, 10:

- Geçmiş dönemde fabrikada çalışan mühendisler yetkili müdürlerin kim olduğu ilgili kurumlarca tespit edilmiş midir? Bu konuda yetkililer hakkında işlem yapılmış mıdır?
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bu konuda (raporlar haricinde) son 5 yıldır hangi somut çalışmaları yapmıştır? Bu konuda bu güne kadar kamuoyuna neden bilgi verilmemiştir? Fabrikayı denetlemek, ceza kesmek yeterli midir? Kusurlar bulunduğu halde fabrikanın ruhsatı iptal edilmiş midir? Eğer edilmemişse, neden iptal edilmemiştir?
- 5 yıldır devam eden bu sorunu çözemeyen TAEK, Türkiye'de yapılması planlanan nükleer santrallerin güvenliğini nasıl sağlayacaktır?
- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu'nun bu konuda aldığı tedbirler ve yapılan çalışmalar var mıdır? Varsa nelerdir?
- Henüz nükleer santralle tanışmamış bir ülke olan Türkiye'deki bu tip nükleer tehditlerin beraberinde getireceği "kansere vakalarında artış, sakat doğumlar vb." gibi gelecekte yaşanabilecek hayati tehlikelere karşı Sağlık Bakanlığı tarafından bir çalışma yapılacak mıdır?

MUĞLA MİLLETVEKİLİ SAYIN NURETTİN DEMİR'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/14126)

Cevaplar 6, 7, 8, 9, 10:

İzmir Valiliğince yapılan incelemeler sonucu tehlikeli atıkların Kanun ve Yönetmelikler kapsamında yayımlanan usul ve esaslara aykırı olarak bertaraf ettiği tespit edilen firma hakkında 12.04.2007 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nun 181 inci maddesi (çevreyi kasten kirletmek) gereğince İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur. Şirkete 13.03.2008 tarihinde de 321.000 Türk Lirası idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezasına karşı İzmir 3 üncü Ağır Ceza Mahkemesinde İzmir Valiliği aleyhine açılan dava Danıştay 6 ncı Dairesi Başkanlığının 03.11.2009 tarihli kararı ile İzmir Valiliği lehine sonuçlanmıştır. Türk Ceza Kanunu gereğince yapılan suç duyurusu doğrultusunda İzmir 3 üncü Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava ise devam etmektedir.

Bahse konu tesiste denetim ve yerinde inceleme çalışmaları yapan, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personeli 5 kişide İstanbul ilinde yer alan Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi'nde radyasyon taraması yaptırılmış, yapılan testlerde (kromozom aberasyon analizleri) hiçbir personelde biyolojik doz tespit edilmemiştir. Diğer yandan fabrikada istihdam edilen personele ve çevre sakinlerine de Sağlık İl Müdürlüğü tarafından sağlık taraması yapılmış, olumsuz herhangi bir etkiye rastlanmamıştır.

Konunun basında yer alması ile "Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmeliğinin 5 inci maddesi (19) başlığı "Valiliklerin Görev ve Sorumlulukları" (a) bendi uyarınca İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü koordinatörlüğünde Vali Yardımcısı Başkanlığında bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Aynı başlığın 19-n bendi "Tehlikenin meydana gelmesine neden olan nükleer ve radyolojik madde ve kaynaklar ile sahipsiz atıkların, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı ekipleri tarafından kontrol altına alınmasını sağlar." hükmü uyarınca çalışmalar TAEK kontrolünde sürdürülmektedir.

Türkiye'de kurulacak nükleer santrallerin güvenliğinin sağlanması ile ilgili TAEK'in düzenleyici ve denetleyici kurum olarak görevleri ve konuya ilişkin düzenlemeler TAEK Kanunu, Nükleer Tesislere Lisans Verilmesine İlişkin Tüzük ve ilgili yönetmeliklerde tanımlanmıştır. Buna göre Türkiye'de kurulacak nükleer santrali kuracak ve işletecek olan kurum veya kuruluşlar TAEK'den aşamalı olarak lisans almak zorundadır. Bu lisansların nasıl alınacağı, hangi bilgi ve belgelerle başvuru yapılacağı ve TAEK'in hangi kriterlere göre değerlendirme yapacağı mevzuatla belirlenmiştir. Mevzuatın geliştirilmesinde hem ulusal ihtiyaç ve koşullar hem de uluslararası nükleer güvenlik gelişmeler dikkate alınmaktadır. Lisans sahibi ve tesis, lisans alındıktan sonra hem nükleer santral kurulurken hem de işletilirken TAEK'in denetimi altında olacaktır. Denetimler sırasında lisans koşullarına uyum, nükleer güvenlik kriterlerinin sağlandığı ve sağlanmaya devam edildiği TAEK tarafından denetlenecektir.